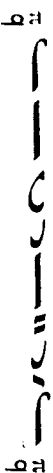

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σημεία χρονικά ή υποστάσεις έγγχρονου.

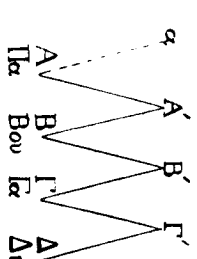
§ 14. Ο Χρόνος και ή καταμέτρησης αυτού. Είς την μουσικήν άπαγγελίαν έκαστος χαρακτηρισήρ ποσότητος, όταν δέν φέρη σημείον τι, έχει διάρκειαν ώρισμένην, ή όποια φθάσει μέχρι της έκφωνήσεως του άμέσως άκολουθούντος χαρακτηρισήρος. Το χρονικόν διάστημα, τό όποίον έξοδεύεται από της έκφωνήσεως ενός φθόγγου μέχρι της έκφωνήσεως του άμέσως έπομένου, υπολογίζεται εις την βυζαντινήν μουσικήν ως ένας χρόνος.

Από τους δέκα ποσοτικούς χαρακτηρισήρας: οι έννέα, δηλ. τό τον, τό δάλιγον, ή περαστή, τά κεντήματα, τό κέντημα, ή ύψηλή, ή άπόστροφος, τό έλαφρόν και ή χαμηλή, έξοδεύουν κανονικώς ό καθείς ένα χρόνον. Η δέ ύποροφή, έπειδή περιλαμβάνει δύο άλλεπαλλάλους φθόγγους, έξοδεύει κανονικώς δύο χρόνους, δηλαδή ένα χρόνον διά καθένα από τους φθόγγους αυτής. Ούτω εις την μουσικήν γραμμήν

ό καθείς από τους σημειωμένους χαρακτηρισήρας έξοδεύει εις την άπαγγελίαν ένα χρόνον, έκτος της ύποροφής, ή όποια διαπανξ δύο χρόνους. Έπίσης συμπετέγματα χαρακτηρισήρων, τά όποια άποτελούν μιαν φωνήν (άναθέσεως ή καταθέσεως), όπως τά κλπ., έξοδεύουν ένα χρόνον έκαστον. Όταν όμως έκπροσωπούν δύο άλλεπαλλάλους φθόγγους, όπως τά κλπ., τότε έκαστον συμπτέγμα διαπανξ δύο χρόνους, δηλαδή ένα διά καθένα από τους φθόγγους του.

Ο χρόνος καταμετρείται συνήθως με κροδον της δεξιάς χειρός επί του γόνατος (όταν ό ψάλλων κθήηται) ή επί της παλάμης της άριστεράς χειρός. Έπομένως διά την καταμέτρη-

Σχήμα β

σιν ή χειρ κινείται προς τά κάτω και προς τά άνω. Και ή μέν προς τά κάτω κίνηση της χειρός λέγεται θέσις, ή δέ προς τά άνω άρσις. Είναι δέ έντε- λως ίσόχρονου αι δύο αύται κινήσεις και διά τούτο έκαστος χρόνος άποτελείται από δύο ίσα μέρη ή ήμιχρόνια. Και τό μέν πρώτον ήμιχρόνον, δηλ. ή θέσις, άρχίζει από την στιγμήν που ή χειρ κτυπά τό γόνυ. Το δέ δεύτερον, δηλ. ή άρσις, άρχίζει από την στιγμήν που ή χειρ είναι ύψωμένη. Τοιούτοτρόπως, εάν πρόκειται να έκφωνήσωμεν τους φθόγγους Πα, Βου, Γα, Δι και να σημειώσωμεν συγχρόνως τόν χρόνον, ή χειρ θα κάμη πρώτον την κίνησιν αΑ (σχήμα 5) και εις τό σημείον Α θα κτυπήσωμεν τό γόνυ και συγχρόνως θα έκφωνήσωμεν Πα. Εύθυσ δέ, χωρίς να διακόψωμεν την έκφώνησιν, θα ύψώσωμεν την χειρά και θα έκτελέσωμεν την κίνησιν ΑΑ' και πάλιν θα την καταθείξωσωμεν με την κίνησιν Α' Β, όποτε και θα έκφωνήσωμεν Βου, και όπωθ καθέξης. Έπομένως, από άπόψεως χρονικής διαρκείας έχομεν

- ΑΑ'+Α'Β=1 χρόνος
- ΒΒ'+Β'Γ=1 χρόνος
- ΓΓ'+Γ'Δ=1 χρόνος

και ΑΑ' = 1/2 χρόνου, ΒΒ' = 1/2 χρόνου, ΓΓ' = 1/2 Δ και ΑΑ' = 1/2 Α, ΒΒ' = Β'Γ, ΓΓ' = Γ'Δ

Αι κινήσεις της χειρός εις την καταμέτρησιν των χρόνων πρέπει να είναι έντελως ίσόχρονου, όπως ότε όλοι οι χρόνοι να έχουν την αυτήν άκριβώς διάρκειαν. Έχει δέ πολλήν σημασίαν ή ίσόχρονος έκφώνησις των φθόγγων του μέλους, διότι συνδέει αυτούς από χρονικής άπόψεως εις έν άρμονικόν συνκρότημα και προσδίδει εις την μελωδίαν ποιότητα εύάρεστον, δηλ. τάξιιν, συμμετρίας και κομψότητα. Διά τούτο οι μαθηταί, εύθυσ έξ άρχής, πρέπει να συνηθίσουν να σημειώσουν τόν χρόνον εις όλας τάς άοκήσεις, με κανονικώς και ίσοχρόνους κρούσεις διά της χειρός.

“Ασκησις 32.” Ας σημειώσωμεν οι μαθηταί τόν άριθμόν των χρόνων κάτω από τους έξής χαρακτηρισήρας ή συνθέσεις χαρακτηρισήρων:

